

Wyrok z dnia 3 grudnia 1999 r.

II UKN 240/99

Wykonywanie przez adwokata zawodu w kancelarii indywidualnej przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie powodowało zmiany - z punktu widzenia prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa oraz z tytułu zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin - charakteru jego działalności traktowanej jako zatrudnienie (art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124 ze zm.), na działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 1999 r. sprawy z wniosku Zygmunta C. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Z. o objęcie ubezpieczeniem społecznym, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 listopada 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Wojewódzki w Katowicach wyrokiem z dnia 27 maja 1998 r. oddalił odwołanie Zygmunta C. od decyzji Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Z. z dnia 27 lutego 1998 r., stwierdzającej, że wnioskodawca podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu od dnia 1 stycznia 1998 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że od 1 stycznia 1997 r. wnioskodawca pobiera wcześniejszą emeryturę na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 marca 1997 r. w sprawie zasad wcześniejszego przechodzenia na emeryturę pracowników zwolnionych z pracy „z przyczyn dotyczących pracowników” w związku z likwidacją Zespołu Adwokackiego [...] w G. W dniu 12 grudnia 1997 r. wnioskodawca

uzyskał zaświadczenie o wpisie indywidualnej praktyki adwokackiej do ewidencji działalności gospodarczej. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego, prowadzenie tej praktyki nie może być utożsamiane z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu § 41, § 43 oraz § 30 – 40 rozporządzenia Rady Ministrów „z 29.01.1994 r. w sprawie wysokości składek na ubezpieczenie społeczne Dz.U. Nr 68, poz. 330 z 1993r. i zm.”, gdyż po zmianie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124) w brzmieniu nadanym „art. 1 ustawy z 22.05.1993 r. (Dz.U. Nr 75, poz. 471)” zawód adwokata polega na świadczeniu pomocy prawnej zarówno osobom fizycznym, jak i podmiotom gospodarczym, zatem adwokat prowadzący indywidualną kancelarię adwokacką, ma uprawnienia emerytalne pracownicze i podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu.

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 5 listopada 1998 r. oddalił apelację wnioskodawcy, gdyż uznał, że Sąd pierwszej instancji nie naruszył przepisów prawa materialnego przyjmując, że indywidualne świadczenie pomocy prawnej w ramach kancelarii adwokackiej nie jest prowadzeniem działalności gospodarczej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, stanowisko Sądu Wojewódzkiego ma swoje oparcie w przepisach: §§ 30 – 40, 41 i 43 rozporządzenia w sprawie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, art. 4 ust. 1, art. 24 i art. 37 Prawa o adwokaturze oraz art. 27 ust. 3 i art. 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Chybione natomiast jest powoływanie się wnioskodawcy na przepisy ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.). Sąd drugiej instancji odwołał się również do orzecznictwa Sądu Najwyższego, według którego adwokaci podlegają pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 1992 r., II UZP 16/91 i wyrok z dnia 13 czerwca 1997 r., II UKN 200/97).

W kasacji od powyższego wyroku wnioskodawca zarzucił błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie następujących przepisów prawa materialnego:

1. art. 4 ust. 1, art. 24 i art. 37 Prawa o adwokaturze oraz art. 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin wskutek niesłusznego przyjęcia, że na podstawie tych przepisów podlega on „jako pracownik związany umową o pracę obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu”, chociaż jest emerytem prowadzącym indywidualną kancelarię adwokacką;

2. art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U.

Nr 41, poz. 324) przez przyjęcie, że indywidualne świadczenie pomocy prawnej w ramach kancelarii adwokackiej nie może być utożsamiane z prowadzeniem działalności gospodarczej;

3. art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej polegające na utrzymaniu i aprobowaniu rażącej nierówności podmiotów prawnych w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia i wyrażające się w równym traktowaniu adwokatów emerytów i adwokatów nie będących emerytami oraz w uprzywilejowanym traktowaniu innych podmiotów świadczących usługi zaliczone do działalności gospodarczej, np. notariuszy prowadzących indywidualne kancelarie notarialne.

Przytaczając powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sąd Wojewódzkiego w Katowicach z dnia 27 maja 1998 r. i orzeczenie, że jako emeryt, prowadzący działalność gospodarczą we własnej indywidualnej kancelarii adwokackiej, nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu.

Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do uwzględnienia kasacji z następujących przyczyn:

Istota zagadnienia w sprawie sprowadza się do kwestii, czy wnioskodawca, który jako emeryt prowadzi indywidualną kancelarię adwokacką, podlegał obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 1998 r., tj. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887). Zagadnienie to wymagało oceny na podstawie przepisów wskazanych w orzeczeniach Sądów obu instancji, z czym wnioskodawca się zgodził. Różnica w stanowiskach Sądów i skarżącego wynika natomiast z interpretacji przepisów, a ponadto – zdaniem skarżącego – Sądy pominęły konstytucyjną zasadę równości przewidzianą w art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Z art. 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) wynika, że adwokatom wykonującym pracę w zespołach adwokackich oraz pozostałym po nich członkom rodzin przysługują świadczenia na zasadach i w wysokości określonych w ustawie. Powyższą treść otrzymał wskazany przepis na podstawie ustawy z dnia 24 maja 1990 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym (Dz.U. Nr 36, poz. 206) od dnia 1 stycznia 1990 r. Według art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124 ze zm.) adwokaci - członkowie zespołów i

członkowie ich rodzin mają na równi z pracownikami prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby, macierzyństwa i ubezpieczenia rodzinnego oraz z tytułu powszechnego zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin, przy czym przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości pracę w zespołach traktuje się jako zatrudnienie, a otrzymywane wynagrodzenie - jako wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia. Z mocy art. 37 tej ustawy z wymienionych uprawnień korzystają także adwokaci wykonujący zawód w kancelarii adwokackiej oraz w spółkach, o których mowa w art. 4 a ust. 1 Prawa o adwokaturze, gdyż art. 37 stanowi, że w odniesieniu do tych adwokatów stosuje się odpowiednio przepisy Działu II pod nazwą: „Wykonywanie zawodu adwokata”.

Skoro więc z regulacji zawartej w wymienionych przepisach, wspartej normą art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. określającą zakres podmiotowy ustawy wynika, że adwokaci – zarówno członkowie zespołów adwokackich, jak i wykonujący zawód indywidualnie (w kancelariach) lub w spółkach wymienionych w art. 4a ust. 1 ustawy – korzystają ze świadczeń należnych pracownikom, to konsekwencją tego unormowania jest obciążenie ich obowiązkiem płacenia składek na ubezpieczenie społeczne w ramach systemu pracowniczego. Nie ma podstaw w przepisach dotyczących sytuacji prawnej adwokatów ani też uzasadnienia w zasadach słuszności żądanie, by z punktu widzenia uprawnień traktować adwokatów prowadzących kancelarię indywidualnie jako pracowników, natomiast z punktu widzenia obowiązku opłacania składek – jako osoby prowadzące działalność gospodarczą. W związku z tym, jeżeli adwokat będący emerytem, wykonuje zawód indywidualnie, to tym samym podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, przy czym jest to ubezpieczenie w systemie pracowniczym, którego konsekwencją jest obowiązek opłacania składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne. Składka na ubezpieczenie społeczne obciąża bowiem wynagrodzenie każdego pracownika, w tym także mającego uprawnienia emerytalne. W tej kwestii warto odwołać się do utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przyjmującego, że także adwokat wykonujący zawód w kancelarii ma na równi z pracownikami prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa oraz z tytułu zaopatrzenia emerytalnego, w związku z czym obciąża go obowiązek świadczeń wzajemnych w postaci składek, również w ramach systemu pracowniczego (uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 1992 r., II UZP 16/91, OSNCP 1992 r. z. 5, poz. 66, wyrok z dnia 6 grudnia 1996 r., II UKN 23/96, OSNAPIUS 1997 nr 13, poz. 241, wyrok z dnia 3 października 1997 r., II

UKN 284/97, OSNAPiUS 1998 nr 19, poz. 573, wyrok z dnia 20 października 1998 r., II UKN 156/99 – dotąd nieopublikowany).

Z tych powodów Sąd Najwyższy nie dopatrył się naruszenia przez Sąd Apelacyjny przepisów art. 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) oraz art. 24 i art. 37 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124 ze zm.).

Nie można również podzielić stanowiska skarżącego, że w wyniku zaskarżonego wyroku doszło do naruszenia art. 4 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.). Wprawdzie z art. 4 Prawa o adwokaturze wynika, że zawód adwokata polega na świadczeniu pomocy prawnej, w szczególności na udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed sądami i urzędami, a więc ma charakter usługowy, to jednak z mocy art. 24 Prawa o adwokaturze oraz art. 2 i art. 60 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin owa działalność usługowa – w zakresie prawa do świadczeń z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby, macierzyństwa i ubezpieczenia rodzinnego oraz z tytułu powszechnego zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin – została potraktowana jako zatrudnienie, a otrzymywane wynagrodzenie – jako wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia. Oznacza to, że z woli ustawodawcy świadczenie pomocy prawnej przez adwokata nie jest – w zakresie istotnym dla rozpoznawanej sprawy – typem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 2 ustawy o działalności gospodarczej.

Nie jest wreszcie słuszny zarzut, że zaskarżony wyrok naruszył art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wskutek jakoby tego, że „utrzymał i zaaprobował rażąco nierówność podmiotów prawnych”. Przede wszystkim skarżący wyszedł z błędnego założenia, że adwokaci wykonują działalność usługową w ramach działalności gospodarczej, w związku z czym wniosek o nierównym ich traktowaniu wyprowadził z porównania ich z innymi podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą na własny rachunek. Tymczasem dla zasadności tezy przedstawionej w kasacji niezbędne byłoby wykazanie, że adwokaci będący emerytami są nierówno traktowani w ramach swojej grupy zawodowej. Poza tym w art. 32 ust. 1 zdanie 1 Konstytucji stanowiącym, że wszyscy są równi wobec prawa, nie można upatrywać równości wobec każdego bliżej nieokreślonego prawa, lecz wobec prawa, które ma zastosowanie do podmiotów będących w jednakowej sytuacji prawnej.

Z przedstawionych wyżej przyczyn Sąd Najwyższy uznał, że kasacja jest bezzasadna, wobec czego na podstawie art. 393¹² KPC orzekł o jej oddaleniu. Jednocześnie Sąd Najwyższy uznaje za właściwe zwrócenie uwagi na to, że w uzasadnieniu wyroku Sądu Wojewódzkiego znajdują się poważne niedokładności w cytowaniu tytułów aktów prawnych, dat ich wydania i opublikowania, które uszły uwagi Sądu Apelacyjnego. Zostały one ujęte w cudzysłowach we wstępnej części uzasadnienia. Co więcej, Sąd Apelacyjny, oceniając wyrok Sądu Wojewódzkiego stwierdził, że Sąd ten wyjaśnił sprawę „indywidualnego świadczenia pomocy prawnej w ramach kancelarii adwokackiej...zgodnie z cytowanymi... przepisami ustaw”. Uchybienie to nie miało jednak wpływu na prawidłowe zastosowanie prawa materialnego.

=====